

روز دوم فوریه برابر با 13 بهمن روز جهانی تالاب ها می باشد. 42 سال پیش اولین قرارداد بین المللی جهان در حوزه محیط زیست در شهر ساحلی رامسر و در نزدیکی تالاب زیبای این شهر به تصویب رسید.

از آن پس این پیمان به نام «کنوانسیون رامسر» شناخته می شود. هدف کنوانسیون رامسر محافظت از تالاب های با ارزش و تاکید بر اهمیت بین المللی این مناطق بعنوان زیستگاه پرندگان آبی می باشد.

شعار کنوانسیون رامسر سال 2013: "تالاب ها از آب مراقبت می کنند."

انتخاب این شعار از سوی کنوانسیون رامسر برای سال 2013 بیانگر وابستگی متقابل بین آب و تالاب است و نشان می دهد که تالاب ها نقش کلیدی را در خصوص مراقبت از آب ها ایفا می کنند و استفاده خردانه از تالاب هایمان، یک اصل کلیدی در دستیابی به مدیریت پایدار آب می باشد.

2 February
World Wetlands Day

WETLANDS TAKE CARE OF WATER

www.ramsar.org

Follow us

وضعیت تالاب های ایران

ایران دارای 250 تالاب با مساحت حدود 2/5 میلیون هکتار می باشد. 22 تالاب با مساحت یک میلیون و 481 هزار و 187 هکتار در کنوانسیون رامسر ثبت شده و اهمیت جهانی دارند. از تالاب های بین المللی ایران 7 تالاب در کرانه دریای خزر، 5 تالاب در کرانه خلیج فارس، یک تالاب در کرانه دریای عمان و 9 تالاب در استان های داخلی و یک تالاب مرزی می باشند (در جهان تا تاریخ بهمن ماه 1386، 1708 تالاب در 157 کشور با مساحت 153 میلیون هکتار در فهرست کنوانسیون رامسر ثبت شده است).

مروری بر وضعیت موجود تالاب های ایران (تالاب های بین المللی، تالاب های حفاظت شده و غیر حفاظت شده) نشان می دهد که بسیاری از آن ها در اثر عدم وجود شاخص های مدیریتی، مدیریت غیرکارآ، بهره برداری نامعقول، تغییر و تبدیل کاربری زمین های تالاب ها، سد سازی، شکار و صید غیرقانونی و صدور مجوز های بیش از حد توان تحمل، کم آبی و خشک سالی، اجرای طرح های عمرانی در حوضه های آبخیز تالاب ها، وارد کردن گونه های گیاهی و جانوری غیر بومی به بجان های تکثیر و پرورش، احداث بزرگ راه ها، اکتشاف نفت در تالاب های ساحلی، برداشت آب تالاب ها، سبب کاهش خشک شدن و از بین رفتن تالاب های ایران شده است.

در اثر این تغییرات 6 تالاب از تالاب های بین المللی ایران در لیست مونتر و ثبت شده اند (در فهرست مونتر و تالاب هایی ثبت می شوند که دارای تغییرات اکولوژیک بوده اند). اگر تخریب و تصرف و تغییر کاربری تالاب های ادامه یابد، مسلماً تالاب های دیگری نیز در آینده نزدیک در این لیست قرار خواهند گرفت.

معضلات و مشکلات تالاب های ایران

در جدول ذیل بعضی از معضلات و مشکلات تالاب های مهم ایران به صورت خلاصه ارائه شده است:

نام تالاب	معضلات	وضعیت
دریاچه ارومیه *	سد سازی، احداث شهرک های توریستی و تفریحی در حاشیه، استحصال بی رویه نمک	480000 کیلومتر مربع گاه زیست کره، منطقه آزاد
بامدز	تغییر کاربری اراضی جاده سازی، شکار و صید تصرف زمین، آلودگی و بی بری، کانال کنشی	منطقه آزاد
میانگران و باندون	شکار و صید تصرف زمین، آلودگی، کانال کنشی سموم کشاورزی	منطقه آزاد
شادگان *	آلودگی توسط پساب های شهری، صنعتی و کشاورزی، سد سازی و زهکشی، قطع گیاهان	400000 هکتار، پناهگاه کنوانسیون رامسر
نیزیر و کمجان *	سد سازی، خشک کرد تالاب برای کشاورزی، آلودگی نفتی، قطع درختان حرا	پارک ملی، ثبت شده منطقه حفاظت شده
خور خوران *	گسترش تاسیسات نفتی، تغییر کاربری، شکار و صید، پرورش آبزیان، ورود گونه غیر بومی	پناهگاه حیات وحش، کنوانسیون رامسر
تالاب میانکاله *	خشک سالی، زهکشی تالاب برای کشاورزی، شکار و صید، معرفی گونه های ماهی غیر بومی	60000 هکتار، منطقه
تالاب هامون *	ورود فاضلاب شهری، کارخانجات و کشاورزی، خشکسالی	47000 هکتار، منطقه
گاوخونی	احداث جاده کنار گذر، انواع فاضلاب ها، ورود انواع آلودگی ها، شکار و صید، قطع پوشش گیاهی	بخشی از آن پناهگاه حفاظت شده، بخش کنوانسیون رامسر
تالاب انزلی *	احداث جاده، احداث سد بر روی آب خروجی، شکار و صید	منطقه شکار ممنوع، منطقه آزاد
آلاکل، الما گل و آچی گل *	سد سازی، تغییر کاربری، جاده سازی، توسعه میدان نفتی،	منطقه آزاد
هورالعظیم	تغییر کاربری، جاده سازی، توسعه میدان نفتی،	منطقه آزاد
خلیج گواتر *	پرورش آبزیان (میگو) آلودگی های نفتی	منطقه حفاظت شده
گمیشان *	پرورش آبزیان، انواع آلودگی ها، شکار و صید	منطقه شکار ممنوع
ارزن و ویریشان *	شکار و صید فاجاق، تصرف زمین های اطراف	منطقه حفاظت شده
مهارلو	استخراج نمک، برداشت آرتیما، آلودگی و تصرف زمین	منطقه آزاد
کافتیر	برداشت آب، شکار و صید و تغییر کاربری	منطقه آزاد
تالاب فریدون کنار *	شکار و صید، تصرف تالاب، تغییر کاربری اراضی	ثبت شده در کنوانسیون
بادگارلو *	جاده کنشی، زهکشی، در حال حاضر کاملاً خشک است	ثبت شده در کنوانسیون
حسنلو *	احداث بر روی آن	ثبت شده در کنوانسیون
قیی باباعلی *	تصرف زمین های تالاب	ثبت شده در کنوانسیون
امیر کلابه *	شکار و صید فاجاق، آلودگی، ورود گونه ازولا	پناهگاه حیات وحش، ثبت شده در کنوانسیون
تالاب کباشهر *	شکار و صید، آلودگی، تغییر کاربری، جاده کنشی	ثبت شده در کنوانسیون
فورنگل *	شکار و صید، برداشت آب، قطع نی، چراغ دام	شکار ممنوع، ثبت شده
تالاب های ساحلی خلیج فارس	شکار و صید، آلودگی نفتی، تکثیر و پرورش انواع آبزیان	مناطق آزاد و حفاظت
زریوار	شکار و صید، آلودگی، سدسازی	منطقه شکار آزاد
هشیلان	شکار و صید، زهکشی، خشکاندن	منطقه شکار آزاد
نابند	جاده کنشی، احداث ساختمان، توسعه طرح عسلویه	پارک ملی
موند و حله	جاده کنشی، شکار و صید،	منطقه حفاظت شده
میغان	استخراج معدن، جاده کنشی و شکار	منطقه آزاد
آغ گل	چرای مفرط، تصرف زمین شکار و صید	منطقه آزاد
ننور	معرفی ماهی قرل آلا، سدسازی	حفاظت شده
قره فیتلاق	برداشت نمک، احداث اسخر های پرورش ماهی	شکار ممنوع
چغاخور و گندمان	سدسازی، شکار و صید و وجود جاده در کنار آن	منطقه آزاد
گهر	اکوتوریسم بدون برنامه	حفاظت شده
نار	اکوتوریسم بدون برنامه	منطقه آزاد
بزنگان	معرفی ماهیان غیربومی	منطقه آزاد
ولشت	اکوتوریسم بدون برنامه	منطقه آزاد

* تالاب های بین المللی هستند و در کنوانسیون رامسر ثبت شده اند.

فهرست مونترو چیست ؟

آن دسته از تالاب های ثبت شده که به علت شرایطی مثل بهره برداری نادرست، جنگ، فجایع زیست محیطی، خشکسالی و... در معرض خطر قرار می گیرند را به فهرست دیگری وارد می کنند که به «فهرست مونترو» معروف است. در فهرست مونترو، اسامی تالاب هایی که در معرض خطر هستند نوشته می شود و دفتر کنوانسیون رامسر از دولت های عضو می خواهد با کمک های علمی و مالی به کشور صاحب تالاب کمک کنند تا از مرگ تالاب جلوگیری شود. انتخاب یک تالاب برای ثبت در سایت رامسر شرایط خاصی دارد. تالاب باید از نظر اکولوژی، جانورشناسی، گیاه شناسی، هیدرولوژیکی و... موقعیت خاصی داشته باشد مثلاً باید نماینده یک اکوسیستم نادر و خارق العاده یا اینکه دارای ارزش ویژه برای بقای تنوع زیستی یک منطقه باشد. در این میان وسعت تالاب اهمیت چندانی در ثبت برای فهرست رامسر ندارد.

در این فهرست بیشترین تالاب های ثبت شده به ترتیب متعلق به انگلیس، مکزیک و استرالیاست. در حالی که ارزش اکولوژیک تالاب ها 10 برابر جنگل ها و 200 برابر زمین های زراعی است، تالاب های 27 کشور در قالب 48 سایت تالابی در فهرست مونترو کنوانسیون رامسر (فهرست قرمز) قرار گرفته اند که به ترتیب یونان با هفت تالاب، ایران شش تالاب، جمهوری چک چهار تالاب، بیشترین مونترو تالاب ها را دارند. همچنین نام 32 تالاب 20 کشور جهان نیز به دلیل بهبود شرایط اکولوژیکی تالاب هایشان از این فهرست خارج شده است.

اگرچه از لحاظ مساحت تنها مقدار ناچیزی از تالاب های جهان (3/0 درصد) در ایران واقع شده، اما به دلیل شرایط خاص اقلیمی و موقعیت جغرافیایی هر یک از تالاب های ایران دارای ویژگی های منحصر به فردی است که شاید نظیر آن را کمتر جایی از جهان بتوان مشاهده کرد. و «تالاب های ایران محل زیست بیش از 140 گونه پرنده مهاجر و بومی است که 30 درصد از پرندگان ایران را تشکیل می دهد.

این امر به دلیل دارا بودن مواد غذایی فراوان، امنیت، پناهگاه و شرایط آب و هوایی مناسب است که سبب شده 63 گونه پرنده در تالاب های ایران جوجه آوری کنند و 77 گونه پرنده فصل زمستان و پاییز را در آنجا سپری کنند. در حال حاضر حدود یک تا دو میلیون پرنده آبی و کنار آبی در تالاب های ایران زمستان گذرانی می کنند.

همچنین 20 گونه پرنده در خطر انقراضی که در ایران زندگی می کنند، شش گونه آبی بوده و در تالاب های ایران به سر می برند. مطالعات گوناگونی که روی تالاب های ایران انجام شده بیشتر به صورت پراکنده و ناقص است.

شش تالاب ایران در لیست مونترو

شش سایت تالابی بین المللی ثبت شده کشورمان در کنوانسیون رامسر در معرض تهدید و تغییرات شدید اکولوژیکی قرار دارند افزود: از 22 تالاب ثبت شده ایران در کنوانسیون رامسر، تالاب های «شورگل، یادگارلو و درگه سنگی»، «مجموعه تالاب انزلی»، «شادگان، خورالامیه و خورموسی»، «نیریز و کمیجان»، «انتهای جنوبی هامون پوزک» و «هامون صابری و هامون هیرمند»، شش سایت تالابی هستند که در معرض تغییرات اکولوژیکی بوده و به همین دلیل در فهرست «مونترو» رامسر قرار گرفته اند.

دلایل ورود به فهرست مونترو : ”عامل انسانی اولین علت از بین رفتن تالاب“

شورگل، یادگارلو و درگه سنگی: این تالاب ها به وسعت 2500 هکتار در سال 1990 به دلیل احداث سازه های آبی و سد حسنلو (سد شورگل) که موجب شده این تالاب از آب شور به آب شیرین تبدیل شود و ایجاد زهکش سد حسنلو که باعث خشک شدن تالاب های «یادگارلو و درگه سنگی» شده است و همچنین برداشت بی رویه از آب های زیرزمینی و راندمان پایین آبیاری کشاورزی این تالاب ها را به فهرست مونترو کنوانسیون رامسر وارد کرد.

مجموعه تالاب انزلی: مجموعه تالاب انزلی به وسعت 15 هزار هکتار در سال 1993 به دلیل رسوبات ناشی از تخریب جنگل و مراتع بالادست که موجب کاهش عمق تالاب از شش به دو متر طی 30 سال گذشته شده است. همچنین ورود پساب های شهری، صنعتی، کشاورزی و ورود گونه غیربومی آژولاز سوی وزارت جهاد کشاورزی، وارد فهرست مونتر و شد.

تالاب های شادگان، خورالامیه و خورموسی: تالاب های شادگان، خورالامیه و خورموسی به وسعت 400 هزار هکتار در سال 1993 به دلیل آلودگی های نفتی و زهکش های بسیار شور صنایع کشت و صنعت نیشکر جنوب به این فهرست وارد شد.

نیریز و کمبجان: این تالاب به وسعت 108 هزار هکتار در سال 1990 به دلیل خشک شدن تالاب و کمبود آب و بهره برداری از منابع آبی برای کشاورزی وارد فهرست مونتر و شد.

تالاب های هامون: تالاب های انتهای جنوبی هامون پوزک به وسعت 10 هزار هکتار و هامون صابری و هامون هیرمند به وسعت 50 هزار هر دو در سال 1990 به دلیل ایجاد سازه های آبی در افغانستان، تخصیص آب برای مقاصد شرب و کشاورزی از سوی ایران و افغانستان و ورود ماهی غیربومی «آمور» از سوی شیلات که نسل نی های منطقه را از بین برده در فهرست مونتر و کنوانسیون رامسر قرار گرفته اند.

شاخص ترین موارد تهدید تالاب ها

شاخص ترین موارد تعدید این تالاب ها بدین صورت ذکر شده است: عدم وجود برنامه آمایش سرزمین و پیاده کردن برنامه های بخشی؛ سد سازی بدون توجه به اثرات مخرب آنها بر تالاب ها؛ توسعه برنامه های نفت محور در حساس ترین و شکننده ترین مناطق ساحلی - دریایی؛ خطر نابودی پرندگان نادر و در معرض انقراض، به دلیل صدور مجوز های قانونی شکار که در تناقض آشکار معیار های لازم وجودی یک تالاب بین المللی است؛ اجرای سیاست های آبرسانی از مناطق پر آب به کم آب کشور، بدون توجه به اثرات سوء زیست محیطی بر روی تالاب ها؛ اجرای سیاست های راهسازی در بسیاری از تالاب ها با هدف کوتاه کردن مسیر، که تاکنون ضربات هولناکی بر پیکره تالاب ها وارد کرده است؛ اجرای طرح های کشاورزی "آب بر" بدون توجه به قانون مندی اقلیم های خشک و بهره گیری از تالاب به عنوان مخزن آب کشاورزی در دسترس؛ طراحی برنامه های گردشگری ناپایدار در کنار و یا در دل تالاب، بدون درک اثرات سوء، آن در اکوسیستم های حساس و شکننده تالاب (نظیر برنامه دو طرح "شهر ونیزی" در تالاب شادگان و گمیشان)؛ وارد کردن گونه های غیر بومی گیاهی و جانوری به تالاب ها و بر هم زدن تعادل طبیعی این گونه محیط ها؛ احداث و توسعه مزارع پرورش میگو که سال هاست در بسیاری از کشور ها به دلیل اثرات مخرب آن تعطیل شده است.

مرگ یک تالاب صرفاً حذف نام آن از میان کتاب ها نیست. مرگ یک تالاب تراژدی بی بازگشتی است که بیشترین آسیب را به ساکنین اصلی آن می زند. آن مرگ هزاران حیات و زندگی است.

به امید روزی که حق محیط زیست بعنوان ارکان اصلی حقوقی برای همگان قابل احترام و اجرایی باشد و طرح های انسان ساخت در هماهنگی با طبیعت و در راستای حفظ و بقای آن باشند. در غیر اینصورت هر روز شاهد از دست رفتن بخش زیبایی از محیط زیست و سیاره زیبایمان هستیم. به طوری که با این روند روزی فرا خواهد رسید که قسمت اعظم سیاره غیر قابل سکونت و بیابانی خواهد شد.

برای اطلاعات بیشتر درباره تالاب ها به قسمت اول این مقاله و به سایت کنوانسیون رامسر مراجعه نمایید:

[تالابها؛ زیستگاههایی پیچیده و حیاتی \(قسمت 1\)](#)

[40years of the Convention on Wetlands](#)

[The 2009 Ramsar video “Wetlands: keeping our planet alive and well”](#)

منابع :

http://www.ramsar.org/cda/en/ramsar-home/main/ramsar/1_4000_0

<http://www.4Oramsar.ir/Farsi/IranTalab.html>

<http://www.irandeserts.com/content>

<http://mohitzist-darehshahr.persianblog.ir/post/71>

<http://www.aftabnews.ir/vdcbf8ba.rhbs9piuur.htm>

<http://www.entekhab.ir/fa/news/51552/د87B17D97887D87B2-7D87AC7D97877D87A77D97867D978A-7D87AA7D87A77D97847D87A77D87A8-7D97877D87A7-7D9788-7D87AD7D87A77D9784-7D97867D87A77D87AE7D97887D87B4-7D87AA7D87A77D97847D87A77D87A8-7D97877D87A77D978A-7D87A77D978A7D87B17D87A77D97867D978A>